

U. Mi sicer nismo Rusi; vendar so zali ljudje velikrat res prevzetni ljudje, se šopirijo in napihujejo, in napuh je gerda reč. Sej pravim, pa še porečem: Slovenec je bistra glava. Kako pristne primke (zale, gorje, gorše) je vbral kej umoslovno prevzetnim in košatim deklinam, ki se ponasajo s svojo nečimurnostjo in si domišljujejo, da so ponosne, če tudi niso!

T. Zdaj si jo pa ti zadel! V serbskem res pravijo ponos v dobrem ali vsaj ne slabem pomenu (der erlaubte, edle Stolz), ponosen, ponosit, in tudi pri nas smo se tega poprijeli; toda v staroslovenskem je ponos' exprobratio, dedecus (magy. panasz querela, rum. ponos nomen infame — Mikl.), ponos'n' probrosus, ponos'no indecore (unanständig, schimpflich).

U. „Biti slovenske kervi, bodi Slovencu ponos“, poje gotovo v naj lepšem pomenu Koseski.

T. Pa mu je vendar, žali Bog! velikrat še ponos v rumunskem pomenu — nomen infame!

Nekaj o važnosti pesništva v obče, in posebno slovanskega za našo mladino.

„Poezija dar nebeški!
Komur v sercu ti cvetevaš,
V gorcem letu hlad mu delaš,
V merzli zimi ga ogrevaš“.

M. Vilhar.

Duh človeški vedno hrepeni, gibati se prosto, ter živeti neodvisno od telesa, na ktero je tu navezan. Za to se razločuje dvojno življenje v človeku: telesno in dušno. Vsako potrebuje pa svoje hrane, svojih pripomočkov za vspešno rast. Za teló je vstvaril Bog jedila, pijače, in druge reči, ki mu ali ohranijo ali pa slajšajo življenje. Neumerljivemu duhu pa, veliko imenitnejšemu delu, je odperl neizmerno polje delovanja. Dal mu je prevažno nalogo, prirojeno slabost zmiraj bolj in bolj okrepečevati, ter tako prisvojiti si gospodarstvo nad mesom. V ta namen je pa pridružil dobrotljivi stvaritelj človeku zvesto voditeljico, vero — in umetnije, da bi mu bile blage prijateljice.

Med vsimi umetnijami je pa poezija naj lepši cvet človeškega duha. Pesem rodívši se v navdušenem sercu, ki je z vzvišenimi mislimi in velikanskimi obrazi napolnjeno, odmeva od

serca do serca. Povsod zbujuje navdušenost, povzdiguje človeka nad pozemeljsko, ter ga tako rekoč veže z duhovi unega sveta. Prekrasne barve poezije radostno gleda nežno dete verno poslušaje povest drage mamice. Milo se glasé njeni glasi v mladenčevem sercu. Kroté mu divjost mladih let, ter ga budé k vsemu, kar je lepo in pravo. Njeni čisti žarki prisijejo tudi v serce sramožljive device. Tu se zedinjujejo z živo vero in čisté, kakor ogenj zlato, vse misli in želje. Terdno zaupanje na Boga, ljubezen do umetnij sploh, in posebno do pesništva dajo pa tudi možu stanovitnost in poterpežljivost pri opravkih. Še celó v nesreči mu poezija ogreva pobito serce, in vera ga tolaži. Zaupno se ozira ljubeča mati proti nebu, ako ji reve in nadloge tarejo serce. Od zgoraj pričakuje pomoči. Sej so ji dobro znane mične povesti o svetnikih in svetnicah, ktere jo opominjajo, da so drugi še več terpeli za božjo čast in svoje zveličanje.

Poezija je tedaj človeku celo življenje zvesta prijateljica. Sklepa se tudi ozko z vero. Blaži namreč človeško serce, ktero vodi k višjemu, nadzemeljskemu, kamor ga pelje tudi vera. Posebno moč ima pa v sercu mladenča; ker varuje ga, da mu strasti ne osmodé cvetja mladosti, in ne zamoré sadú poznejih let.

Da je pa pesništvo tudi za cele narode neprecenljive važnosti, nam jasno kaže povestnica vsih olikanih narodov. Posebno se pa to spolnjuje pri Gerkih in Rimljanih. Pervi so dosegli ravno po poeziji, ktera je budila in razvijala tudi vse druge vede, tako imenitnost, da so bili skorej vsim evropskim narodom vzor pri vstanovitvi in razvijanju njihovih ved. Tudi mogočni Rimljani so likali svoj jezik gledé na gerškega. Naj krasnejša njihova poezija se je ravnala naj bolj po gerški. Zakaj pa? Zato, ker je Helenom prirojena bila neka posebna ljubezen do vsega, kar blaži serce in bistri um. To nam spričujejo prelepe narodne pesme, ki so pricvele iz tega naroda, ter mu pripravile neumerljivo slavo. Prekrasni narodni epični pesmi Ilijada in Odiseja ste bile skoraj vsim narodom zgled za enake pesmotvore. Presaditi so torej morali v svoje verte cvetice, ki so izrasle po helenskih livadah — ter jih morali gojiti vsak po svoje.

Le pri Slovanih, posebno pri južnih, se sme primerjati narodno pesništvo gerškemu. Za to je pa za nas prav važno.

Tudi za srečno razvijanje umetne poezije, ki je noben omikani narod pogrešati ne sme, je prav imenitno. Naše pesništvo ima tedaj dvojno važnost: 1) narodno svojo, 2) umetno pa svojo.

1) Kdor hoče koristiti kaj svojemu narodu, ga mora naj pred prav spoznati. Vediti ima za njegove želje, za stopnjo omike, ki jo je že došel. Znane mu morajo biti tudi posebnosti, ki so narodu lastne — dobre, ali pa tudi slabe. Posebno so pa važne zanj navade narodne, če hoče zares živeti z narodom. Vse to si lahko pridobi, ako le sluša, ter si prav razlaga glas doneč od roda do roda, ako čisla svetinje, ktere verno čuva narod: pesme njegove.

V narodnih pesmah se namreč vpodobljuje življenje narodovo, kakor podoba v zerkalu; kajti popevajo tuge in nadloge, ki tarejo narod, pa tudi dni sreče in slave njegove; slavé dalje hrabre dela njegovih junakov, ter mu časté blage dobrotnike. V lepi obliki nam tedaj kažejo preteklost narodovo.

Velika množica prekrasnih narodnih pesem slovanskih goji dalje v vsakem rodoljubu veselo nado srečne prihodnosti. Ker ravno veliko število in krasota njihova, ktero prekosé menda le gerške narodne pesme, mu spričujejo jasno, da je zdravo jedro v narodu, ki čversto kali poganja. Te mu obe-tajo močno košato drevo narodne slave, ktero bo rodilo obilen sad, ter senco dajalo mnogim rodovom. To ga pa budi k marljivosti, in ga priganja, da se trudi pospeševati prihod „zlate-ga veka“.

Za vse take misli in blage namene se dá naj pred vneti serce mladenčevo; ker mladenč se radostno poprime vsega, kar mu širi serce, in mladi domišljavi naj bolj dopada. Narodne pesme so tedaj posebno za nas važne. Ravno iz tega vzroka je pa

2.) vsakemu mladenču, ki se pečá z vedami, prav potrebno, da se do dobrega soznani z umetnim pesništvom svojega naroda. Ker tudi v umetnih pesmah se hrani narodu v lepi, olikani besedi zaklad blagih in vzvišenih misel. Se vé da so pa pesme te verste le bolj za take zanimive, in tudi zanje namenjene, ki so že nekoliko omikani. Ker že osnova teh pesem je navadno nekako zvitá in razprava umetna. To pa za to, da si lahko pridobi človeško serce, ki se rado pregovoriti dá, ako pesnik vdarja na njegove strune s čarobnimi persti poezije. Se celó kaj napčnega se poprime serce, ako se mu le

podá v lepi, zapeljivi obliki. Temu se mora tedaj pripisovati vspeh kake pesme, ki je brez posebne vrednosti, ali še celó napčna. Od tod je tudi mnogo zlega, ki se je že vcepilo v nekih narodih ravno po romanih, ki imajo le prevečkrat v zlati posodi gnjusno gnjilobo. Kaj takega — o da bi se o Slovanih ne móгло terdití! Slovestvo naše slovensko ni še sicer dosti razvito. Ali ponašati se smemo, da ga doslej ne spodjeda červ brezbožnosti. Čisto naše pesništvo ima tedaj posebno važnost za mladež, ki se tako lahko pokvari. Ker v čistem pesništvu si, kakor v neskaljenem viru, lahko brez nevarnosti napajamo duhá z vsimi krasotami, ki nam jih obilo ponuja rajska poezija.

Učimo se torej, dragi mladenči, marljivo slovanskih jezikov, da bomo mogli brati slovanske narodne pesme, da bomo tako sorodne nam brate spoznavši jih prav ljubili, in se zmiraj bolj združevali z njimi! Čitajmo tudi umetne njihove pesme, da nam bo tudi duševno življenje, slovstveno delovanje, dobro znano! Ne pozabimo pa tudi drugih ved, da bomo z bistro glavico in zdravim umom se meriti mogli z neprijatelji, ki nam preté, ter neslogo med nami sejati želé! Bog nas je vstvaril, torej nas ni zapustil. „Z Bogom za narod!“ naj bo tedaj naše geslo. Potem bo dobra reč gotova, in kmali bo priromal „zlatí vek“ nepremične slovanske sloge, slovanske sreče in slave. *)

Fr. Neboslav.

Podučno berilo za mladost.

V.

Priljudnost.

Priljuden in postrežljiv mora biti človek, ki živi pri ljudeh. Skušnja nas uči, da ga ni človeka na svetu, da bi brez pomoči drugih ljudi mogel shajati in srečen biti. Kaj storí dober deček in verla deklica, kadar vstane, se napravi in juterno molitvico opravi, in pride k staršem ali drugim ljudem? — Kako se reče po dnevi, kako zvečer? Kadar priljudni dobi človeka delajočega, postavim pri setvi, žetvi i. t. d., mu reče:

*) Serčno rad sprejema „Tovars“ mične in podučne spise verlih učencev, ker bi rad, da bi ga objemali, kakor pravi Hrovat naš brat — običeručke, t. j.: z obema rokama — učitelji in učenci.

podá v lepi, zapeljivi obliki. Temu se mora tedaj pripisovati vspeh kake pesme, ki je brez posebne vrednosti, ali še celó napčna. Od tod je tudi mnogo zlega, ki se je že vcepilo v nekih narodih ravno po romanih, ki imajo le prevečkrat v zlati posodi gnjusno gnjilobo. Kaj takega — o da bi se o Slovanih ne móгло terdití! Slovestvo naše slovensko ni še sicer dosti razvito. Ali ponašati se smemo, da ga doslej ne spodjeda červ brezbožnosti. Čisto naše pesništvo ima tedaj posebno važnost za mladež, ki se tako lahko pokvari. Ker v čistem pesništvu si, kakor v neskaljenem viru, lahko brez nevarnosti napajamo duhá z vsimi krasotami, ki nam jih obilo ponuja rajska poezija.

Učimo se torej, dragi mladenči, marljivo slovanskih jezikov, da bomo mogli brati slovanske narodne pesme, da bomo tako sorodne nam brate spoznavši jih prav ljubili, in se zmiraj bolj združevali z njimi! Čitajmo tudi umetne njihove pesme, da nam bo tudi duševno življenje, slovstveno delovanje, dobro znano! Ne pozabimo pa tudi drugih ved, da bomo z bistro glavico in zdravim umom se meriti mogli z neprijatelji, ki nam preté, ter neslogo med nami sejati želé! Bog nas je vstvaril, torej nas ni zapustil. „Z Bogom za narod!“ naj bo tedaj naše geslo. Potem bo dobra reč gotova, in kmali bo priromal „zlatí vek“ nepremične slovanske sloge, slovanske sreče in slave. *)

Fr. Neboslav.

Podučno berilo za mladost.

V.

Priljudnost.

Priljuden in postrežljiv mora biti človek, ki živi pri ljudeh. Skušnja nas uči, da ga ni človeka na svetu, da bi brez pomoči drugih ljudi mogel shajati in srečen biti. Kaj storí dober deček in verla deklica, kadar vstane, se napravi in juterno molitvico opravi, in pride k staršem ali drugim ljudem? — Kako se reče po dnevi, kako zvečer? Kadar priljudni dobi človeka delajočega, postavim pri setvi, žetvi i. t. d., mu reče:

*) Serčno rad sprejema „Tovars“ mične in podučne spise verlih učencev, ker bi rad, da bi ga objemali, kakor pravi Hrovat naš brat — običeručke, t. j.: z obema rokama — učitelji in učenci.

Bog daj srečo! Uni odgovori: Bog daj! Odhajaje se pravi: Z Bogom! Srečno! Lahko noč! Dobro spite! Odgovarja se: Tudi vam! Tudi vi i. t. d. Kadar priljudni koga sreča, pravi lepo: Hvaljen bodi Jezus Kristus! — Amen na večne čase! — S takimi priljudnimi besedami pozdravljamo eden drugega. Tako je lepo. Vselej in povsod moramo svojemu bližnjemu dobro vošiti; toda vsako dobro vošilo mora pa tudi priti iz serca, t. j.: vse, kar z ustmi zgovarjamo, moramo misliti tudi v sercu. Kadar koga posebno spoštujemo, se mu pri pozdravu tudi priklonimo, in moški se mu odkrijemo. Tako delajo omikani ljudje; kdor ni priljuden, kaže da je neveden ali pa sirov in hudoben. Posebno se morajo mladi ljudje vaditi, da so priljudni. „Priljudna beseda se v serce vseda“, pravi pregovor. To je res. Priljudnega človeka imajo povsod radi, siroveža pa sploh čertijo. Kdor je priljuden, tudi rad vsakemu pomaga in postreže, kar more. — Meta, stara dekla, nese težek jerbas plevela s polja domú. Po poti opeša in more počivati. Lucija, mlada pa že močna deklica, prazna sreča staro Meto, in ji pravi: Meta! dajte meni jerbas, da vam ga nesem domú; vi ste že stari in težko nesete; jaz pa sem močna, mi ne bo kar nič težil. Ko to reče, zadene jerbas, in ga nese Meti domú. Ta deklica je bila postrežljiva. Postrežljivost ne koristi samo temu, komur kaj pomagamo, temuč koristi tudi nam. Ljudje pravijo: Ta mi je že to in uno dobro storil, tudi jaz mu moram kaj pomagati. Priljudnost in postrežljivost stori tedaj, da nas imajo ljudje radi, in da se prikupimo tudi Bogu, ki zapoveduje, da naj ljubimo svojega bližnjega; zakaj vse, kar naj manjšemu naših bratov storimo, ima Bog tako rad, kakor bi bili storili njemu samemu. Nepriljudni človek ima veliko manj veselja na svetu, kakor priljudni, in si grení sam svoje življenje. Priljudnega pa že na tem svetu hvali dobra vest, mu dela veselo serce in ga naj slajše osrečuje.

Kratkočasnica.

Slovenski deček se spozabi in stopi pokrit v šolo. Učitelj ga nevoljno pogleda in reče: „Bauer, wenn du in die Schule kommst, musst du deine Haube herunter ziehen!“ Deček, ki je še le nekoliko nemščine razumel, potegne hitro svojo pisano kapo na oči in ušesa.

Bog daj srečo! Uni odgovori: Bog daj! Odhajaje se pravi: Z Bogom! Srečno! Lahko noč! Dobro spite! Odgovarja se: Tudi vam! Tudi vi i. t. d. Kadar priljudni koga sreča, pravi lepo: Hvaljen bodi Jezus Kristus! — Amen na večne čase! — S takimi priljudnimi besedami pozdravljamo eden drugega. Tako je lepo. Vselej in povsod moramo svojemu bližnjemu dobro vošiti; toda vsako dobro vošilo mora pa tudi priti iz serca, t. j.: vse, kar z ustmi zgovarjamo, moramo misliti tudi v sercu. Kadar koga posebno spoštujemo, se mu pri pozdravu tudi priklonimo, in moški se mu odkrijemo. Tako delajo omikani ljudje; kdor ni priljuden, kaže da je neveden ali pa sirov in hudoben. Posebno se morajo mladi ljudje vaditi, da so priljudni. „Priljudna beseda se v serce vseda“, pravi pregovor. To je res. Priljudnega človeka imajo povsod radi, siroveža pa sploh čertijo. Kdor je priljuden, tudi rad vsakemu pomaga in postreže, kar more. — Meta, stara dekla, nese težek jerbas plevela s polja domú. Po poti opeša in more počivati. Lucija, mlada pa že močna deklica, prazna sreča staro Meto, in ji pravi: Meta! dajte meni jerbas, da vam ga nesem domú; vi ste že stari in težko nesete; jaz pa sem močna, mi ne bo kar nič težil. Ko to reče, zadene jerbas, in ga nese Meti domú. Ta deklica je bila postrežljiva. Postrežljivost ne koristi samo temu, komur kaj pomagamo, temuč koristi tudi nam. Ljudje pravijo: Ta mi je že to in uno dobro storil, tudi jaz mu moram kaj pomagati. Priljudnost in postrežljivost stori tedaj, da nas imajo ljudje radi, in da se prikupimo tudi Bogu, ki zapoveduje, da naj ljubimo svojega bližnjega; zakaj vse, kar naj manjšemu naših bratov storimo, ima Bog tako rad, kakor bi bili storili njemu samemu. Nepriljudni človek ima veliko manj veselja na svetu, kakor priljudni, in si grení sam svoje življenje. Priljudnega pa že na tem svetu hvali dobra vest, mu dela veselo serce in ga naj slajše osrečuje.

Kratkočasnica.

Slovenski deček se spozabi in stopi pokrit v šolo. Učitelj ga nevoljno pogleda in reče: „Bauer, wenn du in die Schule kommst, musst du deine Haube herunter ziehen!“ Deček, ki je še le nekoliko nemščine razumel, potegne hitro svojo pisano kapo na oči in ušesa.